

DOI: 10.4274/atfm.08208

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası 2018;71(3):100-105

Türkiye’de Yaşlı İstismarı ve İhmali

Elder Abuse and Neglect in Turkey

© Şengül Erden^{1*}, © Hayat Boz²¹Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıp Eğitimi ve Bilişimi Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye²Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara, Türkiye

*Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Bölümü Doktora Öğrencisi

Öz

Yaşlılık pek çok soruna neden olmaktadır. Bu sorunlardan biri de yaşlı istismarı ve ihmaldir. İstismar ve ihmal yaşlıların sağlık ve yaşam kalitelerini etkileyen ciddi ve karmaşık bir sorundur. Özellikle mental bozukluğu, temel ihtiyaçlarını karşılamada başkalarına bağımlılığı, depresyonu olan ya da hasta yaşlı bireyler risk gruplarını oluşturur. Yaşlı istismarı ve ihmali fiziksel, psikolojik, ekonomik, duygusal, cinsel, bakım verici ihmali ve yaşlının kendini ihmali şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu durumla karşılaşan yaşlılar, utanç veya damgalanma korkusuyla maruz kaldıkları kötü muameleleri çoğunlukla dile getirememektedirler. İstismar ve ihmal yaşlıları bedenen, ruhen ve sosyal yönden etkileyen önlenebilir bir toplumsal sorundur. Yaşlı istismarı ve ihmalinin önlenmesinde istismar ve ihmal belirtilerini ve risk gruplarını bilmek önemlidir. Yaşlı bireyin istismarı ile ilgili olarak kişileri eğitmek, bağımlı yaşlısı olan ailelere sosyal destek sağlamak, kişileri istismara yol açan ailesel ve kişisel problemlerle başa çıkmak için tedavi ve danışmanlık hizmeti almaya cesaretlendirmek, sağlık çalışanlarına bu konuda hizmet içi eğitimler düzenlemek istismar ve ihmali önlemede yardımcı olabilir.

Anahtar Kelimeler: Yaşlı, İstismar, İhmal, Önleme

Abstract

Senility causes many problems. One of these problems is abuse and neglect of elderly. Abuse and neglect is a serious and complex problem that affects the health and quality of life of the elderly. Especially older adults who have mental disorder, dependence others to meet basic needs or have depression or patient constitute the risk groups. Elder abuse and neglect include physical, psychological, economical, emotional, sexual, caregiver neglect and elderly people's own neglect of themselves. Because of shame and fear of stigmatization, the elderly who face this situation often cannot report the abuse and exploitation they have been exposed to. Abuse and neglect are preventable societal problems that influence elderly individuals physically, spiritually and socially. It is important to know the signs of neglect and abuse, and risky groups in avoiding abuse and neglect of the elderly. Educating people about abuse of the elderly, providing social support for dependent old people, encouraging treatment and counselling to cope with familial and personal problems that lead to abuse of persons, organizing in-service trainings in this area can help health workers to prevent abuse and neglect.

Key Words: Elderly, Abuse, Neglect, Protection

Giriş

Son yüzyılda sağlık ve teknoloji alanındaki gelişmelere bağlı olarak ölüm hızı azalmış, doğuştan beklenen yaşam süresi ve toplam nüfus içerisindeki 65 yaş üzeri nüfus oranı artmıştır (1,2). 2016 yılı verilerine göre dünya nüfusunun %8,7'sini yaşlılar oluştururken ülkemizde yaşlı nüfus, toplam nüfusun

%8,3'dür (3). Önümüzdeki yıllarda yaşlı nüfusun giderek artacağı ve bu artışın gelişmekte olan ülkelerde daha fazla olacağı, 2050 yılının sonuna kadar 60 yaş ve üzeri kişilerin genel nüfus içindeki oranının %19'a yükseleceği tahmin edilmektedir (4). Ancak yaşlı oranındaki artışın devam etmesi ekonomi, sosyal ve sağlık alanında pek çok soruna yol açmaktadır (5). Yaşlılık, bilişsel ve fiziksel aktivitelerde gerilemenin yaşandığı, statünün

Yazışma Adresi/Address for Correspondence: Hem. Şengül Erden

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıp Eğitimi ve Bilişimi Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

Tel.: +90 532 725 41 59 E-posta: sengulerden@hotmail.com ORCID ID: orcid.org/0000-0002-7165-8980

Geliş Tarihi/Received: 15.08.2018 Kabul Tarihi/Accepted: 18.12.2018

©Telif Hakkı 2018 Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası, Galenos Yayınevi tarafından yayınlanmıştır.

Yayınlanan tüm içerik CC BY-NC-ND lisansı altındadır.

kaybedildiği, duygusal yoğunluğun ve bağımlılığın arttığı bir döneme işaret etmektedir (6,7). Bununla birlikte günümüzde özellikle gelişmekte olan ülkelerde sosyal destek sistemlerinin yetersiz kalması, geniş aile yapısından çekirdek aile yapısına geçiş, yaşanan ekonomik güçlükler, göç, kadının çalışma yaşamına katılması gibi nedenler yaşlı istismarı ve ihmali zemin hazırlamaktadır (8-11).

Yaşlı İstismarı ve İhmali

Yaşlı istismarını ilk kez Baker ve Burston 1975 yılında "granny battering" olarak tanımlamıştır (12). Uluslararası Yaşlı İstismarının Önlenmesi ve Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Toronto Deklerasyonu'na (2002) göre yaşlı istismarı "yaşlı insanlara karşı, herhangi bir güven beklentisi içinde gerçekleşen, sıkıntı ve zarara neden olabilecek bir kez veya tekrarlanan hareket ve davranış eksikliği"dir (13). Araştırmalar yaşlıların istismar ve ihmale, en fazla kendi evinde maruz kaldığını, istismarcının ise çoğunlukla eşi ve çocukları olduğunu göstermektedir (14). Ancak yaşlı istismarı ve ihmali sadece aile içinde görülen bir durum olmayıp yaşlıların hizmet aldığı kurumlarda da görülebilmektedir. Başkalarının neden olduğu istismar ve ihmali dışında yaşlıların kendi kendini ihmal ettiği durumlara da rastlanmaktadır (15).

Yaşlı İstismarı ve İhmali Türleri

Yaşlı istismarı fiziksel, ekonomik, cinsel ve psikolojik (duygusal) istismar olarak dört grupta incelenirken, yaşlı ihmali bireyin kendi kendini ihmal etmesi veya yaşlıların çevresindeki kişiler tarafından ihmal edilmesi olarak iki grup altında incelenmektedir (15,16).

Fiziksel İstismar

Yaşlıların güvendiği veya bakımından sorumlu olan kişiler tarafından bilinçli bir şekilde yapılan tokat atma, sigara veya başka bir şeyle yakma, vurma gibi vücuda zarar verme, ağrı verme, fiziksel olarak engel olma, zorla yatakta tutma gibi durumları kapsamaktadır (17,18). Yaşlıda nedeni açıklanamayan yaralanmalar, vücutta morluklar, kırıklar, ısırık izleri, sopa izleri, kamçı izleri, vücutta yanmış bölgelerin olması, saçlı deride kanama olması ya da belirli bir bölgede saçın olmaması gibi fiziksel özelliklerin bulunması bu istismar türünü düşündürür (14).

Psikolojik (Duygusal) İstismar

Yaşlıların güvendiği bir kişinin bilerek ve isteyerek yaşlıya ruhsal açıdan acı vermesi psikolojik istismar olarak kabul edilmektedir (19). Yaşlıların sevgi, şefkat, ilgi, destek gibi duygusal ihtiyaçlarının giderilmemesi, küçümsemesi, yaşlıya sözlü saldırıda bulunulması bu istismar kapsamındadır (20). Duygusal istismar, yaşlıların çekingen davranmasına, sorulara cevap vermemesine, diğer kişilerle iletişim kurmak istememesine ve depresyona yol açabilmektedir (21). Duygusal istismar tek başına var olabileceği gibi özellikle cinsel ve fiziksel istismar uygulanan kişilerde bu istismar türüne de rastlanmaktadır (22).

Cinsel İstismar

Yaşlıların kendi onayı olmadan herhangi bir cinsel aktiviteye zorlanmasıdır. Utanma veya kendisine bakan kişinin cezalandırılacağı düşüncesiyle yaşlılar tarafından en çok gizlenen istismar türüdür. Cinsel istismar mağdurları daha çok kadınlarken eylemi gerçekleştirenler yaşlıların tanıdığı veya akrabasıdır. Cinsel istismar belirtileri olarak yaşlıların vajinasından kan gelmesi, elbiselerin yırtılmış, lekeli veya üzerinde salgı olması, göğüslerde çürük ve morluklar bulunması, genital bölgede ağrı olması sayılabilir. Cinsel istismar mağdurlarında genellikle uyku bozuklukları, saldırgan davranışlar ve depresyon görülebilmektedir (23).

Ekonomik İstismar

Yaşlıların güvendiği kişi tarafından yasal veya yasal olmayan bir biçimde parasının ve/veya malının alınmasıdır. Yaşlı kişinin düzensiz şekilde bankadan para çekmesi, mal varlığında nedensiz azalma olması, para getirecek değerli eşyalarının kaybolması, nedensiz yere faturalarını ödeyemeyecek duruma gelmesi gibi durumlar ekonomik istismar belirtileri arasındadır (16,21).

İhmal

Yaşlılarda ihmal, istismara göre daha fazla görülmektedir. Aile bireyleri çoğu zaman yaşlıyı ihmal ettiklerinin farkında değillerdir. Yaşlıların yakınları tarafından ihmal edilmesinde; yakınlarının, yaşlıların yiyecek, giyecek, ısınma, tıbbi tedavi, hijyen gibi ihtiyaçlarını yerine getirmemeleri ya da yerine getirme konusunda isteksiz davranmaları söz konusudur (9,15).

Yaşlıların kendini ihmal etmesiyle yaşlıların güvenlik tedbirlerini, tıbbi tedavisini, kişisel bakımını, barınma, giyinme ve beslenme gibi ihtiyaçlarını sağlamada yetersiz kalması veya reddetmesiyle kendi sağlığını ve güvenliğini tehdit edecek davranışlarda bulunmasıdır (24).

Yaşlıların kötü kokması, derisinde kızarıklık ve yaraların olması, beslenme bozukluğunun bulunması, elbiselerinin kirli olması, mevsime uygun giyinmemesi, hasta olduğu halde yakınlarının hastaneye götürmemesi gibi durumlar yaşlı ihmalinin belirtileridir (21).

Yaşlı İstismarı ve İhmali için Risk Faktörleri

Yaşlı istismarı ve ihmali hem yaşlı hem de istismar ve ihmali gerçekleştirenler açısından bazı risk faktörleri bulunmaktadır. Bu faktörleri şu şekilde sıralayabiliriz (9,14,23,25,26):

Yaşlı Bireye Ait Risk Faktörleri

- İleri yaşlarda (70-75 ve üzeri) olma,
- Kadın olma,
- Düşük eğitim düzeyi,
- Düşük gelir düzeyi,
- Depresyon varlığı,

- Bağımlılık ve yetersizlik hali (sağlık sorunları, ekonomik nedenler vb),

- Kalabalık aile ortamı içerisinde yaşama,
- Statü ve güç kaybına uğrama,
- Dul veya boşanmış olma,
- Yalnız yaşama veya sosyal izolasyon,
- Cazip maddi kaynağının varlığı,
- Mental kapasitede azalma,
- Fiziksel veya mental engelin bulunması.

İstismarcıya Ait Risk Faktörleri

- Aile üyesi olma,
- Üstlendiği bakım rolünü benimsememe ve zorunlu yapma,
- Bakım verdiği kişiyle anlaşamama,
- Tedavi edilmemiş psikiyatrik sorunların olması,
- Parasal ve tıbbi problem varlığı,
- Ailevi sorunların olması,
- İşsizlik gibi dış stresörler,
- İlaç, alkol ya da madde bağımlısı olma,
- Şiddet ve istismarı çözüm olarak algılama.

Sosyal ve Kültürel Risk Faktörleri

- Sosyal destek eksikliği,
- Şiddetin nesiller boyu görülerek öğrenilmesi,
- Şiddetle ilgili kültürel inanışlar.

Kuruma Ait Risk Faktörleri

- Kurumlarda kalan yaşlıların bakım ihtiyacı,
- Çalışanlara düşük ücret verilmesi,
- Çalışanların yetersiz ya da çok çalışması,
- Çalışanların yaşlı istismar ve ihmaline duyarsız olması,
- Çalışanların başkalarının aile içi ilişkilerine karışmak istememesi,
- Çalışanların istismar ve ihmali nasıl bildirecekleri konusunda bilgi yetersizliği.

Yukarıda sayılan risk faktörleri yaşlı istismarı ve ihmalinin görülmesinde artış yaşanmasına neden olmaktadır. Ancak buradaki en önemli sorun, istismar ve ihmalin hem aile hem de yaşlı kişi tarafından bir sorun olarak algılanmaması ve saptanmasının kolay olmamasıdır. Bazen yaşlı bireyin ailesi, yaşlıya istismar uyguladığını ya da ihmal ettiğini kabul etmemektedir. Bazen de yaşlı kişi, kendisine yapılan istismar ve/veya ihmalin farkına varamadığı için bu konuda kendisini suçlamakta, ailesinin davranışlarından utanabilmekte, durumu

aile sırrı olarak görüp paylaşmak istememekte ya da birilerine söylediği takdirde kimsenin kendisine inanmayacağını, yakınlarının kendisine daha kötü davranacaklarını ve kendisini bir kuruma göndereceklerini düşünebilmektedir (21). Bu durum, yaşlıların ailesi ya da akrabaları tarafından uğradıkları istismarı çoğu zaman saklamalarına neden olmaktadır.

Türkiye'de Yaşlı İstismarı ve İhmalini Belirlemeye Yönelik Yapılan Çalışmalar

Türkiye'de yaşlı istismarı alanında yapılan araştırmalara bakıldığında, ulaşılan ilk bilimsel çalışma Artan'ın 1996 yılında İstanbul ilinde huzurevine girmek için başvuran 113 yaşlı ve yaşlı yakını ile yaptığı araştırmadır. Araştırmada, çalışmada yer alan yaşlıların %26'sının fiziksel istismara maruz kaldığı saptanmıştır (27).

Sözen, İnanıcı, Arıcan ve ark. (1999) 120 yaşlı üzerinde yaptığı başka bir çalışmada yaşlıların %17,5'inin fiziksel istismara, %46'sının psikolojik istismara, üç yaşlının ise cinsel istismara maruz kaldığı bulunmuştur (28).

2004 yılında İzmir ili İnönü Sağlık Ocağı bölgesinde 65 yaş ve üzerindeki 204 yaşlı ile yapılan bir araştırmada, yaşlıların %1,5'inin fiziksel, %2,5'inin ekonomik istismara maruz kaldığı, %3,5'inde kesin ihmal bulgusu ve %28,9'unda da ihmal bulgusu olduğu saptanmıştır (29).

Ankara ili Yenimahalle ilçesinde, 65 yaş üzeri 275 kişi üzerinde yapılan araştırmada, yaşlıların %18,2'sinde aile içi yaşlı istismarı saptanmıştır. Yaşlı istismarının %40,5'ini psikolojik, %29,7'sini ihmal, %20,3'ünü ekonomik ve %9,5'ini fiziksel istismar oluşturmaktadır. Araştırmada aile içi yaşlı istismarı kadınlarda, 75 yaş ve üzeri kişilerde, dullarda ilkökul mezunu olanlarda ve hafif ya da orta bilişsel bozukluğu olanlarda daha fazla görülmüştür (30).

Ergören ve ark.'nın (31) jinekoloji polikliniğine başvuran kadınlarda yaşlı istismarını saptamaya yönelik yaptıkları çalışmada, katılımcıların %22,6'sı kendilerine yakın insanların onları yaralamaya ve zarar vermeye çalıştıklarını belirtmiştir.

Üç yüz altı yaşlı ile huzurevlerinde yapılan diğer bir çalışmada araştırmada yer alan yaşlı bireylerin %4,9'unun fiziksel şiddete, %5,9'unun psikolojik şiddete, %2,3'ünün ekonomik şiddete, %0,3'ünün de cinsel şiddete maruz kaldığı saptanmıştır (32).

Van'da 368 yaşlıyla yapılan bir araştırmada yaşlıların %7,6'sı psikolojik istismara, %0,3'ü ekonomik istismara, %1,1'i fiziksel istismara uğradığını belirtirken, cinsel istismara rastlanmamıştır (33).

Aydın ili merkezinde 756 yaşlıyla yapılan araştırmaya katılanlardan son 12 ay içinde %8,1'inin psikolojik, %7,6'sının ihmal, %3,5'inin ekonomik, %2,9'unun fiziksel, %0,4'ünün de cinsel istismara maruz kaldığı saptanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre psikolojik istismarın kadınlarda, geniş ailede

yaşayanlarda, sosyal güvencesi olmayanlarda, fiziksel engeli bulunanlarda daha fazla görüldüğü ve 75 yaş ve üzeri yaşlıların 75 yaş altı yaşlılara göre ekonomik açıdan daha fazla istismar edildiği saptanmıştır (34).

Artan'ın (28) yine huzurevlerinde yaptığı çalışmada aile içinde herhangi bir şekilde ihmal ya da istismara maruz kalanların yüksek bir orana (%62,40) sahip olduğu saptanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre yaşlılara yönelik istismar uygulayan kişilerin; erkek çocukları (%25), gelinleri (%21,59), eşleri (%19,32), kız çocukları (%15,91), özellikle çocuğu olmayan yaşlılarla ilgilenmekte olan yeğenleri (%11,36), damatları (%4,55) ve torunları (%2,27) olduğu görülmüştür. Yaşlıların en fazla psikolojik istismar kapsamında olan sözel hakaretlere maruz kaldıkları (%30,69), %27,27'sinin ekonomik istismara, %23,86'sının fiziksel istismara maruz kaldığı tespit edilmiştir (28).

Artan'ın (12) huzurevlerinde 100 yaşlı ile yaptığı diğer bir çalışmada ise 33 yaşlının (%33) yakınları tarafından ekonomik istismara uğradığı saptanmıştır.

Kılıç ve Şelimen'in (17) huzurevlerinde 360 yaşlıyla yaptıkları çalışmada %1,3'ünün cinsel istismara, %6,4'ünün fiziksel istismara maruz kaldığı görülmüştür. Çalışmada, yaşlılara şiddet uygulayanların %39,13'ünün oğlu, %17,39'unun damadı, %17,39'unun gelini, %17,39'unun diğer kişiler, %8,69'unun ise kızı olduğu belirlenmiştir. Fiziksel istismara uğrayan yaşlılar, %21,73 hırpalanma, %17,3 sopayla dayak yeme, %17,3 şiddetli dövülme ve itilme, %17,3 herhangi bir yerinin sıkılması, %13 tokat yeme, %13 sert bir cisim fırlatılma ile karşılaşmışlardır. Cinsel istismarla karşılaşan yaşlıların, %40'ı içine kapandığını, %20'si korktuğunu, %20'si üzüldüğünü, %20'si ise nefret duygusu hissettiğini belirtmiştir (17).

Kendirli ve ark.'nın (35) 253 yaşlıyla yaptığı bir çalışmada ise katılımcıların %2,4'ünün fiziksel, %22,1'inin duygusal, %5,1'inin ekonomik, %0,4'ünün cinsel istismara uğradığı saptanmıştır. Araştırmada ayrıca, diploması olmayanların oranına göre 2,6 kat, genel sağlık algısı orta/kötü olanların mükemmel/çok iyi/iyi olanlara göre 2,1 kat ve günlük yaşam aktivitelerinde bağımlı olanların bağımsız olanlara göre 2,3 kat istismara uğradığı görülmüştür (35).

Yaşlı İstismarı ve İhmalinin Önlenmesi

Günümüzde yaşlı istismar ve ihmali her ülkede görülebilen, yaşlının fiziksel, duygusal, ekonomik açıdan zarar görmesine ve ölümüne yol açabilecek önemli bir toplumsal sorun haline gelmiştir. Nitekim Türkiye'de de yaşlıya karşı uygulanan istismar ve ihmal kolluk kuvvetlerinin ve araştırmacıların dikkatini çekecek boyutlara ulaşmaya başlamıştır (36). Bu durumlarla ilgili yasal düzenlemelere bakılacak olursa; Türk Ceza Kanunu'nun 97. maddesinde; "Yaşlı veya hastalığı dolayısıyla kendini idare edemeyecek durumda olan ve bu nedenle koruma

ve gözetim yükümlülüğü altında bulunan bir kimseyi kendi hâline terk eden kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır" hükmü yer almaktadır. 98. maddede ise; "Yaşlı, hastalığı veya yaralanması dolayısıyla ya da başka herhangi bir nedenle kendini idare edemeyecek durumda olan kimseye hal ve koşulların elverdiği ölçüde yardım etmeyen ya da durumu derhal ilgili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır" hükmü yer almaktadır. 279. maddede "Kamu adına soruşturma ve kovuşturmayı gerektiren bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenip de yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal eden veya bu hususta gecikme gösteren kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır." hükmü bulunurken 280. maddede ise görevini yaptığı sırada bir suçun işlendiği yönünde bir belirti ile karşılaşmasına rağmen, durumu yetkili makamlara bildirmeyen veya bu hususta gecikme gösteren sağlık mesleği mensubu, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır." hükmü bulunmaktadır. 279 ve 280. maddeler ile kamu görevlilerine ve sağlık mesleği mensuplarına ölüm olması ya da olmamasına bakılmaksızın yaşlı istismarını bildirme yükümlülüğü getirilmiştir (37).

Yaşlıya yönelik istismar ve ihmalin önlenmesi için, istismar ve ihmal kapsamına giren davranışların ve bu davranışlarla karşılaşıldığında neler yapılması gerektiğinin toplumdaki herkese öğretilmesi önemlidir. Medyanın yaşlı istismarı, özellikleri ve nedenleri konusunda, bilgilendirici programlara yer vermesi, verilen mesajların pek çok kişiye ulaşması açısından yararlı olabilir. Özellikle istismar ve ihmal yönünden risk taşıyan yaşlı bireylere bakım veren kişilere sorumluluklarını yerine getirirken ihtiyaç duydukları bilgi ve becerinin sağlanması için eğitim, danışmanlık ve sosyal destek hizmetlerinin verilmesi istismar ve ihmali azaltabilir (21). Ayrıca yaşlılar, yaşlı istismarının ne olduğu ve temel hakları konusunda bilgilendirilmelidirler (26). Yaşlılara istismarla karşılaştıklarında bu durumu gerekli mercilere bildirmeleri konusunda bilgi verilmelidir. Yaşlıların istismara uğradıkları zaman ailelerinin yanında kalmaya devam etmeleri yerine kalabilecekleri sığınma evlerinin sağlanması ve burada yeterli sayıda personel bulunması, yaşlının yeniden istismara uğramasına engel olabilir.

Yaşlı istismarı ve ihmalinin tespit edilip bildirilmesinde sağlık personeline de sorumluluk düşmektedir. Sağlık personeli istismarı nasıl fark edeceği, böyle bir durumla karşılaşarsa nasıl davranması gerektiği konusunda eğitilmelidir.

2007 yılındaki Türkiye'de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı'nda yer alan "Yaşlılara Karşı Her Türü İhmal, İstismar ve Şiddetin Ortadan Kaldırılması" ve "Yaşlı İstismarını Önlemeye Yönelik Destek Hizmetlerinin Verilmesi" ile ilgili planlanan çalışmaların bir an önce yerine getirilmesi de ülkemizdeki yaşlı istismar ve ihmalinin önlenmesi açısından gereklidir (38).

Sonuç

Yaşlı nüfusunun giderek artmasına bağlı olarak yaşlı istismar ve ihmalinin daha ciddi boyutlara gelmesi kaçınılmazdır. Yaşlı istismarı ve ihmali yaşlıyı inciten, ona zarar veren hatta yaşlının ölümüne neden olabilen önemli bir sorun olmakla birlikte önlenabilir bir durumdur. Önlemede toplumun tüm kesimlerinin özellikle de sağlık çalışanlarının bu konuda bilinçlendirilmesi ve yaşlıya yönelik koruyucu sosyal politikaların geliştirilmesi gerekmektedir. Yasal olarak gerekli düzenlemelerin sağlanarak istismar ve ihmali gerçekleştiren kişilere ciddi cezalar verilmesi caydırıcı olabilir. Ayrıca bu konuda daha fazla araştırma yapılmasının, bu araştırmalarda nitel araştırma yöntemlerinin de kullanılmasının istismar ve ihmalin belirlenmesine yardımcı olacağı ve ülkemizdeki durumu ortaya koyacağı düşünülmektedir.

Etik

Hakem Değerlendirmesi: Editörler kurulu tarafından değerlendirilmiştir.

Yazarlık Katkıları

Dizayn: Ş.E., H.B., Veri Toplama ve Yorumlama: Ş.E., H.B., Analiz veya Yorumlama: Ş.E., H.B., Literatür arama: Ş.E., Yazan: Ş.E., H.B.

Çıkar Çatışması: Yazarlar tarafından çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar tarafından finansal destek almadıkları bildirilmiştir.

Kaynaklar

- Özdemir L, Akdemir N, Akyar İ. Hemşireler için geliştirilen yaşlı değerlendirme formu ve geriatrik sorunlar. *Turkish Journal of Geriatrics* 2005;8(2):94-100.
- Beğen T, Yavuzer H. Yaşlılık ve yaşlılık epidemiyolojisi. *Klinik Gelişim* 2012;3(25):1-3.
- TÜİK. (2017). İstatistiklerle Yaşlılar, 2016 <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24644> adresinden 21.10.2017 tarihinde edinilmiştir.
- Bilir N, Sağlıklı ve güvenli yaşlanma. IV Ulusal Yaşlılık Kongresi Kitabı; 22-24 Kasım, 2007; Ankara, Türkiye. Ankara: Gazi Kitabevi; 2007. s. 2-11.
- Çilingiroğlu N, Demirel S. Yaşlılık ve yaşlı ayrımcılığı. *Türk Geriatri Dergisi* 2004; 7(4):225-230.
- Polat Ü, Kahraman BB. Yaşlı bireylerin sağlıklı yaşam biçimi davranışları ve algılanan sosyal destek arasındaki ilişki. *Fırat Tıp Dergisi* 2013;18(4):213-218.
- Gönüllü Taşkesen C. Kırsal ve kentsel alanda yaşlanma, yaşlılık ve yaşlılar: Denizli ili örneği. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 2017;4 (1):92-124.
- Kalaycı I, Özkul M, Özbek Yazıcı S, ve ark. İhmal ve istismarın görünmeyen yüzü: yaşlı istismarı ve ihmali bir önlem olarak sağlık hizmetlerinde yardımcı personel eğitiminin önemi. *Sosyal Bilimler Dergisi*. 2017;4:576-593.
- Sayan A, Durat G. Yaşlı istismarı ve ihmali: Önleyici girişimler. *Atatürk Üniv. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 2004;7:97-106.
- Karagöz M. Yaşlı ve Adli Tıp. *Gerofarm*. 2010;1:97-110.
- Akduman GG, Korkusuz İ, Akduman B. Yaşlı istismarı ve ihmali. *Adli Psikiyatri Dergisi*. 2006;3:3-8.
- Artan T. Huzurevinde kalmakta olan yaşlılarda yaşlı istismarının bir türü olarak ekonomik istismar. *HSP*. 2016;3:48-56.
- World Health Organization. (2002). The Toronto declaration on the global prevention of elder abuse. http://www.who.int/ageing/projects/elder_abuse/alc_toronto_declaration_en.pdf adresinden 23.10.2017 tarihinde edinilmiştir.
- Kıssal A, Beşer A. Yaşlı istismar ve ihmalinin değerlendirilmesi. *TAF Preventive Medicine Bulletin*. 2009;8:357-364.
- Uysal A. Dünyada yaygın bir sorun yaşlı istismarı ve ihmali. 2002 <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/spcd/article/view/5000107932/5000100642> adresinden 20.10.2017 tarihinde edinilmiştir.
- Gülen M, Aktürk A, Acehan S, ve ark. Yaşlı istismarı ve ihmali. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*. 2013;22:393-407.
- Kılıç Ü, Şelimen D. Yaşlıları huzurevi yaşamını seçmeye zorlayan nedenlerin belirlenmesi. *JAREN*. 2017;3:73-82.
- Dong XQ. Elder abuse: Systematic review and implications for practice. *Journal of J Am Geriatr Soc*. 2015;63:1214-1238.
- Ertin H, Özkaya H. Etik açıdan yaşlıya kötü muamele/ istismar ve Toronto Bildirgesi. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Ethics, Law and History-Special Topics*. 2016;2:77-84.
- Wang JJ. Psychological abuse and its characteristic correlates among elderly Taiwanese. *Arch Gerontol Geriatr*. 2006;42:307-318.
- Akdemir N, Görgülü Ü, Çınar Fİ. Yaşlı istismarı ve ihmali. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*. 2008:68-75.
- Ersanlı K, Yılmaz M, ve Özcan K. Algılanan duygusal istismar ölçeği (ADİÖ): Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2013;32:147-164.
- Fadioğlu Ç, Şenuzun Aykar F. Yaşlıda istismar ve ihmale yaklaşım. *Ege Tıp Dergisi* 2012;51(Supplement):69-77.
- Kalaycı I, Yazıcı S, Ö, Şenkaynağı A. Yaşlı yakınlarının şiddet algısı: Süleyman Demirel hastanesi örneği. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*. 2015;1:22-33.
- Göçer Ş, Özdemir Ç, Akın S, ve ark. Yaşlıların yaşam tarzları ve yakın çevreleriyle olan ilişkileri. *Türkiye Klinikleri J Health Sci*. 2017;2:1-6.
- Kuzeyli Yıldırım Y. Yaşlı istismarı ve önlenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*. 2005;21:167-174.
- Artan T. Aile İçi Fiziksel Yaşlı İstismarı (Yüksek lisans tezi) 1996 <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Artan T. Huzurevinde kalmakta olan yaşlılarda aile içi istismar. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*. 2013;24:109-122.
- Keskinoğlu P, Giray H, Pıçakçıefe M, ve ark. Yaşlıda fiziksel, finansal örselenme ve ihmal edilme. *Türk Geriatri Dergisi* 2004;7:57-61.
- İlhan F. Ankara İli Yenimahalle İlçesi Anadolu Mahallesinde Aile İçi Yaşlı İstismarının Saptanması (Yüksek lisans tezi) 2005 <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Ergören AT, Can İÖ ve Toprak G. Jinekoloji polikliniğine başvuran kadınlarda yaşlı istismarı. *Adli Psikiyatri Dergisi*. 2007;4:13-18.
- Özden D, Kelleci M ve Güler N. Yaşlı bireylerin ruh sağlığının şiddete maruz kalma ve bazı özellikler açısından incelenmesi. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*. 2010;3:5-13.
- Ölçer S, Polat O, Polat N, ve ark. Van ilinde yaşlı istismarına yönelik bir alan çalışması. 15. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Kitabı; 2-6 Ekim, 2012: Bursa, Türkiye. s.606-607.

34. Ergin F. Aydın Merkezinde Yaşlı istismar/ihmal prevalansı ve ilişkili faktörler. 15.Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Kitabı; 2-6 Ekim, 2012: Bursa, Türkiye. s.1079-1081.
35. Kendirli B, Keskin H. ve Uçku, R. Yaşlılarda istismar varlığı ve etkileyen etmenler. 19. Halk Sağlığı Kongresi Kitabı; 15 - 19 Mart, 2017: Antalya, Türkiye. s. 348.
36. İnce H, Aliustaoğlu S, Yazıcı Y, ve ark. İstanbul'da adli tıp bakışı ile yaşlı ölümleri ve özellikleri. İstanbul Tıp Fakültesi Dergisi. 2007;70:34-38.
37. TCK. (2004). <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html> adresinden 30.10.2017 tarihinde edinilmiştir.
38. DPT. (2007). Türkiye'de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı, 2007. https://sgb.saglik.gov.tr/content/files/2016WEBSITESIREVIZYON/yaslanma_ulusal_eylem_plani.pdf adresinden 25.10.2017 tarihinde edinilmiştir.